

Vliv společné evropské investiční politiky na systém mezinárodního investičního práva

Abstrakt

Rozšíření výlučné pravomoci Evropské unie (EU) na přímé zahraniční investice (FDI) v Lisabonské smlouvě mělo významné dopady. EU začala budovat vlastní investiční politiku, včetně vyjednávání se třetími zeměmi pro ni nezbytných investičních dohod nebo komplexních obchodních a investičních dohod. Při zohlednění velikosti unijní ekonomiky a faktu, že členské státy EU uzavřely téměř 1 400 dvoustranných investičních dohod (BITs) z přibližně 3 300 platných dohod celkem, pak potenciál možného evropského vlivu na systém mezinárodního investičního práva, založeného především na BITs, je obrovský. Cílem této disertační práce je vyhodnotit, jak a jakým způsobem nová unijní pravomoc tento systém změnila.

Unijní investiční politika vytvořila vlastní specifický přístup k ochraně investic a řešení investičních sporů, který nereflektuje na počátku deklarované cíle. Podle úvodních dokumentů jako Sdělení Evropské komise *Cesta k ucelené evropské mezinárodní investiční politice* měla Unie vycházet z osvědčených postupů členských států. Během prvních dvoustranných vyjednávání s Kanadou a Singapurem komentátoři nicméně upozorňovali na „NAFTAlizaci“ evropského přístupu. Zásadním momentem ve vývoji investiční politiky EU se stala veřejná konzultace k investiční ochraně a systému řešení sporů investor-stát (ISDS) v Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP) se Spojenými státy. V reakci na výsledky veřejné konzultace byla Evropská komise donucena radikálně změnit svůj přístup k ISDS a navrhla „cestu k reformě“ s ústředním cílem vytvořit mnohostranný investiční soud (MIC), který nahradí současný systém založený na investiční arbitráži.

Tato práce zkoumá obsah unijních komplexních obchodních a investičních dohod stejně jako probíhající vyjednávání se třetími zemi jako např. Spojenými státy, Čínou, Indií, Indonésií, Mynmarem, Mexikem, Chile nebo Tuniskem. Dochází také k jejich srovnání s „tradičními“ přístupy členských států EU nebo Spojených států. Posuzuje, jak je EU úspěšná v prosazování svého reformního přístupu v investiční ochraně, včetně zakládání systémů investičního soudu a závazku budoucí multilateralizace systému řešení sporů. Pozornost je tak také věnována aktivitě EU na multilaterální úrovni, kdy Rada udělila Evropské komisi

mandát vyjednávat o vytvoření nového mnohostranného soudu pro investiční spory. Toto rozhodnutí je zvláště důležité v kontextu procesu na UNCITRAL, kde se od r. 2017 diskutuje reforma investiční arbitráže, včetně možného založení MIC. Z tohoto důvodu autor v práci podrobně zkoumá vývoj mnohostranných jednání na UNCITRAL a analyzuje návrh EU na institucionalizování systému řešení sporů investor–stát a podobu MIC, jež prozatím zůstává nejasná. Nad tento rámec jsou součástí této studie rovněž další mezinárodní organizace jako OECD, ICSID a UNCTAD, protože jsou aktivně zapojeny do reforem mezinárodního investičního práva a EU jejich činnost ovlivňuje.

Závěrem lze konstatovat, že EU je úspěšná ve změně paradigmatu diskuze o reformě celosvětového systému investiční ochrany. Zaprvé, prosazuje bilaterálně svůj přístup, včetně systému investičního soudu, vůči svým partnerům jako Kanada, Singapur, Vietnam nebo Mexiko. Zadruhé, projednávání na UNCITRAL, které se může stát přelomem pro celý systém, je výsledkem (nejen) snah EU a Unie se společně se svými státy aktivně účastní probíhajících diskuzí. Mnohostranný investiční soud, navrhovaný Unií, nicméně nemusí být jediným jejich možným výsledkem. Mnohé mezinárodní soudy čelí v přítomnosti různým výzvám a je otázkou zda budou mít státy v současných podmínkách chuť vytvářet další mezinárodní soudní orgán.

Klíčová slova

Evropská unie; mezinárodní investiční právo; společná obchodní politika; dvoustranné investiční dohody; BIT; ochrana investic; systém řešení sporů investor–stát; ISDS; systém investičního soudu; mnohostranný investiční soud.